

JAN LARISCH

P. FERDINAND CHÝLEK

VŮDČÍ OSOBNOST KATOLICKÉHO
HNUTÍ NA STŘEDNÍ MORAVĚ
V LETECH 1919 - 1939

P. Ferdinand CHÝLEK

vůdčí osobnost katolického hnutí na střední
Moravě v letech 1919 – 1939

Jan Larisch

Vážení čtenáři,

P. Ferdinand Chýlek patří mezi kněze, které je třeba dnes připomenout, protože mají co říct dnešní době. Nejvíce mě oslovuje jeho schopnost vidět potřeby, rychle vyhodnotit a plně se nasadit. O sebe se nestará. Dal se do služby Kristu, pro kterého žije, a církvi, v níž dovede vidět jednotlivé lidi, které je třeba vést, povzbuzovat a poučovat, bojovat o jejich věčnou spásu. Protože láska je vynalézavá a dovede překonávat překážky a hranice, dokáže milující Otec Ferdinand budovat díla, kterými předběhne dobu. Lidská zloba jej sice zastavila, nacismus mu vzal život a komunismus jeho podniky. Co z lásky k Bohu vyrostlo, má však věčnou hodnotu a nezůstane bez Boží odměny, vždyť skutky spravedlivých jdou s nimi. Lidi, které zachytil a podržel, my neumíme spočítat, ale jaká to musí být radost, když mu v nebi děkují za pomoc!

Děkuji Otci Larischovi, že širokému kruhu čtenářů přibližuje další mimořádnou kněžskou osobnost. Kéž by nás Chýlkův příklad probudil k plnému nasazení pro Boží království v podmínkách, které jsou dnes jiné, ale spása duší je stejně aktuální.

+ Jan Graubner arcibiskup olomoucký,
metropolita moravský

Olomouc, dne 2. února 2011,
v den svátku Uvedení Páně do chrámu

ÚVOD

Čtenáři se dostává do rukou publikace o dnes již téměř zapomenutém katolickém knězi. Jeho příběh se může jevit jako příběh normálního, pro Boží království angažujícího se kněze. Při pozornějším studiu textu si ale může čtenář uvědomit, že v tomto případě nejde jen o kněze, který tak trochu zjednodušeně řečeno křtí, oddává, pohřbívá a slouží nedělní mše, ale že je nám v jeho osobě – byť řečeno obrazně – představeno české katolické hnutí v době tzv. první a druhé Československé republiky, tj. v letech 1918 – 1939.

Situace katolicismu nebyla totiž v době vzniku ČSR vůbec jednoduchá. Česká národní pospolitost byla nabita nesmírně silnými protikatolickými tendencemi. Týkalo se to výhradně české národní skupiny. Jiné národnosti nového státního útvaru se buď o tyto české národní problémy z různých důvodů nezajímaly, jako například Němci či Maďaři, nebo naopak – jako v případě upřímně věřících katolických Slováků – se jich obávaly. Přes všechny prognózy se konec katolické víry v českém národě nekonal. Katolické církevní společenství tehdy spontánně mobilizovalo svoje síly, odvážně a sebevědomě vstoupilo do nepřátelského prostředí, budovalo společenské, hospodářské, kulturní i finanční instituce a nakonec se stalo nedílnou součástí života tehdejší společnosti. P. Ferdinand Chýlek patřil – jak se o něm dočteme – právě k těm lidem, kteří stáli v čele tohoto katolického života, v jeho případě na střední Moravě. On a mnozí další tehdy prokázali, že katolicismus je významnou a

v českém národě stále přítomnou dynamickou tvůrčí silou.

Kromě tohoto nasazení pro katolické hnutí je nutno čtenáře ještě v úvodu upozornit na P. Ferdinandem Chýlkem založenou a více než 15 let úspěšně řízenou Kněžskou nemocenskou pokladnu. Tato instituce vyřešila dosud mnohde tristní sociální situaci starých a nemocných kněží v celé ČSR a upoutala pozornost nejen tehdejší ČSR, ale i Evropy.

Bohatý a aktivní život tohoto kněze byl završen „zkouškou ohněm“. Pro své aktivní prokatolické a pročeské postoje se ocitl v koncentračním táboře v Buchenwaldu a jako první z českých katolických kněží zde zemřel – právě před 70 lety.

Příběh, který je nám nabízen, však nechce být jen vzpomínáním na věci dávno či nedávno minulé, ale chce být dle hesla „historia magistra vitae“ – „historie je učitelkou života“ zároveň i výzvou k přemýšlení nad naší situací. Čtenář si může položit otázku: Jak má na konkrétním místě a v konkrétním čase vypadat můj osobní, popř. náš společný životní příběh, aby dostal náročným parametrům evangelia Ježíše Krista tak, jak se uskutečnily na příkladu P. Ferdinanda Chýlka.

DĚTSTVÍ A STŘEDOŠKOLSKÁ STUDIA

Ferdinand Chýlek se narodil 4. února 1888 v rolnické rodině v Kozlovicích u Frenštátu v domě č. 31, měl ještě pět¹ sourozenců. Jeho otec Josef zdědil po rodičích v Kozlovicích rozsáhlé polnosti, angažoval se ve veřejném životě, mimo jiné byl v letech 1883 – 1901 starostou Kozlovic. Maminka Anežka, rozená taktéž Chýlková, pocházela ze sousední obce Myslík. Vzhledem k angažovanosti manžela to byla právě ona, která nesla veškerou tíži starostí o rodinu a hospodářství. Navíc po náhlé smrti manžela v roce 1901 se musela o celou rodinu postarat sama.

Malý Ferdinand byl pokřtěn, jak tehdy bylo pravidlem, hned po narození 5. února ve farním kostele sv. Barbory a sv. Michaela v Kozlovicích. Do kozlovické obecné školy to měl přes ulici. Měšťanskou školu absolvoval v Moravské Ostravě. Pro jeho výjimečné nadání bylo mamince doporučeno, aby chlapec studoval dál na gymnáziu. Poručník Jan Boháč to schválil, a tak Ferdinand po absolvování měšťanky jako patnáctiletý nastoupil v roce 1903 do primy Matičního gymnázia v Místku. Patřil mezi nejlepší a nejaktivnější studenty. Studoval stále s vyznamenáním. Aktivně se zapojoval do studentského a společenského života, organizoval a

---

¹ Nejstarší ze sourozenců byl Josef (* 5. 12. 1882), pak následoval Ferdinand (* 21. 5. 1884), který ale zemřel jako malé dítě († 1. 3. 1885), po něm se narodil chlapec – pozdější kněz Ferdinand, dalšími – mladšími sourozenci byli Anežka (* 6. 9. 1889), Alois (* 6. 11. 1891) a Anna (* 19. 2. 1894).

režiroval divadelní představení, redigoval studentský časopis, byl vyhlášeným tanečníkem a zpěvákem.

7. července 1911 na místeckém gymnáziu s vyznamenáním maturoval.

NA CESTĚ KE KNĚŽSTVÍ

Bylo velkým překvapením pro rodinu, učitele i přátele, když se tento svobodomyšlný mladý muž v závěru středoškolského studia přihlásil 31. července 1911 do olomouckého kněžského semináře. Svědčí o tom i vyjádření

P. Josefa Hájka, profesora náboženství na Matičním gymnáziu v Místku představeným kněžského semináře v Olomouci:

„Veledůstojný pane! Ke vstoupení do semináře přihlásili se mi tři abiturienti zdejšího ústavu, tedy Hanzelka se již přihlásil a oni druzí dva jsou: Chýlek Ferdinand a Tajchman Josef. Nevím, nezažádají-li o přijetí do jiného semináře, zvláště Chýlek je mi podezřelým. Že ten s opravdovým přesvědčením do semináře nevstoupí, o tom jsem přesvědčen. Je prosáklý moderním duchem, při nejmenším skepse náboženské, avšak mám již zkušenosti, že i z takových studentů výchovou seminární a působením milosti Boží stali se dobří kněží. Ostatní dva podobného ducha neprojevovali, naopak náboženským duchem ještě prodchnuti jsou. V mravním ohledu nemohu vytkati žádnému z nich ničeho. Zvláště zmíněný Hanzelka zasluhuje v tom ohledu každého uznání, je tichý, skromný, pilný. Tajchman J. trochu venkovských, hrubších způsobů, ale srdce dobrého. Chýlek pak jako většina nynější mládeže studující je duch

nepokojný, poněkud domýšlivý, viděti na něm, že působila na něho neblahá četba, avšak jinak jak již řečeno ani jemu v ohledu mravním nemohu ničeho vytýkati. Doufám, že stačí ku poznání zmíněných kandidátů to, co jsem napsal. V úctě plně oddaný

*Josef Hájek. Místek 12. 8. 1911.*²

Kozlovický farář Josef Bernát mu dal poněkud jiné vysvědčení:

„V nejhlubší úctě podepsaný farní úřad dosvědčuje, že Chýlek Ferdinand abiturient z Kozlovic povždy mravně se choval. Týž vždy své náboženské povinnosti svědomitě plnil a své katolické smýšlení veřejně projevoval. Do bohosloví vstupuje zcela dobrovolně po svědomitém uvážení: nabízeno jemu bylo jako žáku nadanému a snaživému hodně podpor, aby se věnoval jinému povolání.

*Farní úřad v Kozlovicích 10. srpna 1911.*³

Ferdinand byl přijat do alumnátu a začal tehdy čtyřleté studium na Bohoslovecké fakultě v Olomouci. I zde studoval bez problémů, i když jeho vysvědčení ukazuje, že mu mnohem lépe šly praktické obory jako pastorální teologie nebo katechetika, zatímco s dogmatikou se musel potýkat. Pod vedením spirituála P. Františka Pospíšila se formoval ke kněžství, i nový kozlovický farář Josef Vymětal před udělením vyššího svěcení ve svém vysvědčení⁴ ze

---

² In *Testimonia rok 1911*. In Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, fond Arcibiskupský kněžský seminář v Olomouci 1790 - 1950.

³ In *Testimonia rok 1911*. In Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, fond Arcibiskupský kněžský seminář v Olomouci 1790 - 1950.

⁴ In *Testimonia rok 1914*. In Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, fond

6. listopadu 1914 dosvědčil, že obavy profesora Hájka byly liché.

Vysokoškolské studium završil Ferdinand v roce 1915, kdy byl na svátek sv. Cyrila a Metoděje 5. července světicím biskupem olomouckým Karlem Wisnarem vysvěcen na kněze. Následovala slavná primice v rodné obci, která však byla poznamenána stínem probíhající první světové války.

PRVNÍ ROKY V DUCHOVNÍ SPRÁVĚ

Jako novokněz pobyl P. Ferdinand krátce (od 1. srpna do 30. září 1915) ve Skřípově u Opavy. Pak byl jedenáct měsíců (od 1. října 1915 do 31. srpna 1916) kooperátorem v Chabičově – Hájí, rovněž na Opavsku. Od 1. září 1916 do 15. září 1919 působil jako kooperátor (kaplan) v Němčicích nad Hanou. Zde výrazně ovlivnil jeho kněžský ideál místní farář P. František Valoušek⁵, kněz, který se angažoval v sociální oblasti, byl spisovatelem a dramatikem, poslancem Říšské rady ve Vídni, v nové Republice československé poslancem

---

Arcibiskupský kněžský seminář v Olomouci 1790 - 1950.

⁵ VALOUŠEK František (* 26. 7. 1863 Vřesovice u Prostějova, † 14. 3. 1932 Kroměříž) vystudoval teologickou fakultu v Olomouci a v roce 1887 byl vysvěcen na kněze. V letech 1895 – 1905 působil jako kaplan ve farnosti Vítkovice (dnes farnost Ostrava – Vítkovice), posléze jako farář a děkan ve farnosti Němčice nad Hanou. Od roku 1906 byl zemským a v letech 1907 – 18 říšským poslancem ve Vídni. V roce 1918 byl vyslán do Revolučního Národního shromáždění. Do Senátu byl zvolen za moravsko-ostrovský volební kraj. Místopředsedou Senátu byl od roku 1924 do roku 1926. Byl literárně činný, psal povídky ze života moravského lidu, historické romány, divadelní hry, překládal z ukrajinštiny. Publikoval hlavně v moravských časopisech. Zemřel jako probošť v Kroměříži.

Národního shromáždění a později senátorem. Mladému, aktivnímu a pro věc katolicismu zapálenému knězi umožnil nejen se plně nasadit v místní farnosti, ale také ho uvedl mezi kněžské osobnosti olomoucké arcidiecéze v Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje a v Jednotě duchovenstva arcidiecéze olomoucké. V říjnu 1917 vstoupil P. Chýlek také do Mariánské družiny kněží arcidiecéze olomoucké.

O této době píše Chýlkův pozdější spolupracovník:

„Více než tříletá spolupráce s jeho farářem nesporně zapůsobila a silně ovlivnila život mladého kněze. Zbožný, velmi nadaný a vzdělaný kněz už v tomto působišti rozvinul velikost svého ducha v poměrech poznamenaných první válkou světovou. P. Ferdinand, jak jen se mu prostě říkalo v Němčicích, se stal brzy ústřední osobou, kolem které se rozvíjel ve farnosti jak život náboženský, tak národní a sociální. Měl zvláštní kouzlo osobnosti, zvláštní dar, jak působit na svoje okolí, a zanedlouho měl skoro celou farnost a hlavně mládež za sebou v tehdejší venkovské katolické Omladině. A P. Ferdinand vedl mládež tak, že se měnila od základů. Generace, která s ním dobu jeho působnosti prožívala, dodnes vzpomíná a mnoho z nich jde jeho cestou. Ohnivý řečník, s napětím poslouchaný v kázáních a přednáškách, mírný, shovívavý, ale zase tak pevný a důsledný při vedení mládeže, může být vzorem všem, kdo vedou mládež. Pravidelné nedělní přednášky ze všech oborů, sborový zpěv, divadla, zájezdy na památná místa, to všecko dovedl naplnit svým duchem, že na něm mládí lidé přímo viseli. Nebylo to mládeži s nechutí přijímané moralizování, bylo to pochopení ducha mládí – vždyť sám byl mlád – a jeho tvarování použitím všech těch drobných radostí a zábav, které mládí tak miluje. Pořádal taneční hodiny svým chlapcům a děvčatům, které sám řídil, vštěpuje

jim při tom dobré chování, plesy Omladiny a Orla byly událostí, o které se vždýcky dlouho v obci a celém okolí mluvilo. Pěvecký sbor Omladiny se stal brzo známým široko daleko i se svým dirigentem P. Ferdinandem. Jenom o tomto úseku jeho života dala by se napsat celá kniha.“⁶

Němčický kaplan se angažoval v celonárodní akci – sbírce pro zmírnění bídy v době válečného strádání a zapojil se do akce Českého srdce. Stal se hybnou pákou místní pobočky Českého srdce a výsledkem bylo umístění českých vídeňských dětí na zotavenou v rodinách němčických občanů.

P. Ferdinand hrdě a nebojácně projevoval své národnostní cítění. V létě 1918 se hlásil k budoucímu samostatnému českému státu. Když se český stát stal 28. října 1918 skutečností, na shromáždění celé obce jej v ohnivě řeči uvítal a za všechny občany věrnost slíboval právě němčický kaplan.

Zprávy o aktivní činnosti, obětavosti, pracovitosti a pastorační úspěšnosti tohoto mladého kněze především v tehdejších organizacích mládeže, a to ve Venkovské Omladině a v Československém Orlu, se brzy donesly až k jeho nadřízeným v Olomouci. Ti mladého kaplana vyzvali, aby se angažoval v práci za práva katolíků. Po jistém váhání výzvu přijal. Olomoucký arcibiskup Lev kardinál Skrbenský mladého kněze uvolnil z duchovní správy a ten se v září roku 1919 odstěhoval z Němčic. Jeho novým bydlištěm se

---

⁶ CH(YTIL), F(erdinand). *P. Ferdinand Chýlek*. Strojopis, s. 1 – 2. Pod zkratkou CH. F. je možné odůvodněně předpokládat, že se jedná o Chytila Ferdinanda, ředitele a prokuristu firmy Společenské podniky v Přerově, který byl blízkým spolupracovníkem P. Ferdinanda Chýlka.

stal Přerov, jeho novým působištěm střední Morava. Téměř bez prostředků se pustil do práce v době, kdy českou veřejností zněla protikatolická hesla a kdy došlo ke vzniku národní Církve československé.

Uvolnění z duchovní správy však neznamenal, že byl zproštěn základních kněžských povinností – modlitby breviáře a slavení mše svaté. Bydlel nedaleko farního kostela sv. Vavřince a se souhlasem faráře sloužil každé ráno tichou mši svatou u bočního oltáře sv. Josefa.

PRÁCE V APOŠTOLÁTU SV. CYRILA A METODĚJE

Významným náboženským spolkem, který od velkých miléniových slavností v roce 1885 při příležitosti smrti sv. Metoděje vznikl jako odkaz této události, byl „Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje pod ochranou blahoslavené Panny Marie“ (dále zkratka ACM nebo Apoštolát). Jeho zakladatelem a hlavním protagonistou byl pozdější olomoucký arcibiskup Antonín Cyril Stojan. Tento spolek usiloval kromě práce na unionismu⁷ také o obnovu víry mezi Slovy skrze společné dědictví cyrilometodějské.

P. Ferdinand se stal už v roce 1917 aktivním členem diecézního výboru ACM, měl pomáhat jednatelem ThDr. Františku Kloboukovi. V roce 1921 už byl sám jednatelem a význačným propagátorem

---

⁷ Unionismus je náboženské hnutí, které usiluje o sjednocení katolické církve s východními (pravoslavnými) církvemi. Toto hnutí bylo na konci 19. století a v 1. polovině 20. století mezi Slovy velmi živé.